

การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้น ภายใต้โครงการ
“สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้า” สำหรับโรงเรียนและชุมชน

Development of Short Training Course under the Project's Name “Animal
Free of Rabies: Human are Safe from the Diseases”
for Schools and Communities

อวยพร ตั้งธงชัย* สมคิด ปราบภัย** และนันทน์ภัท เกตนโกศล**

* สาขาวิชาพลศึกษา ภาควิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

** สาขาวิชาสุขศึกษา ภาควิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Ouaypon Tungthongchai* Somkid Prabpai** and Nannapat Ketkosan**

* Major of Physical Education

** Major of Health Education, Department of Physical Education, Faculty of Education, Kasetsart University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน เพื่อพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้นภายใต้โครงการ “สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้า” สำหรับโรงเรียนและชุมชน แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงพรรณนา เพื่อศึกษาสถานการณ์เกี่ยวกับรูปแบบและการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในระดับสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู จำนวน 1,008 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงพรรณนา เพื่อศึกษาความเหมาะสมของหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้นๆ ที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญทางด้านโรคพิษสุนัขบ้าและนักการศึกษา จำนวน 20 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ด้วยวิธีสนทนากลุ่ม และแบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฯ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ 3 การวิจัยเชิงกึ่งทดลอง เพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรฯ ต่อความรู้ เจตคติ ทักษะการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า และความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 97 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรฯ คู่มือการใช้ระบบสารสนเทศ EDURA เก็บรวบรวมข้อมูลด้วย

แบบทดสอบความรู้ แบบวัดเจตคติ แบบประเมินการปฏิบัติตนเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตรฯ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบผลต่างของค่าเฉลี่ยแบบจับคู่ (Paired t-test)

ผลการวิจัยระยะที่ 1 พบว่าในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา กลุ่มตัวอย่างไม่เคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า (ร้อยละ 98.8) และไม่เคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนหรือนวัตกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า (ร้อยละ 94.4) ไม่มีกิจกรรมการป้องกันโรคในโรงเรียน (ร้อยละ 64.2) มีโรงเรียนที่มีการกำหนดนโยบายการป้องกันโรคในโรงเรียนเพียงร้อยละ 4.9 โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีการกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า (ร้อยละ 57.5) และไม่มีสื่อการจัดการเรียนรู้โรคพิษสุนัขบ้า (ร้อยละ 59.8) ส่วนใหญ่โรงเรียนไม่มีระบบการเฝ้าระวังเกี่ยวกับการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในโรงเรียน (ร้อยละ 53.0) ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุน อาทิ โปสเตอร์ แผ่นพับ และวิทยากรให้ความรู้กับทางโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับความรู้เรื่องโรคพิษสุนัขบ้า โดยเฉพาะประเด็น อาการสำคัญ/การปฏิบัติตัวเมื่อถูกกัด ข่วน (ร้อยละ 99.5) รองลงมาคือ ความเข้าใจในการเลี้ยงสัตว์ที่ถูกต้อง (ร้อยละ 99.3) เทคนิคการพัฒนาสื่อการสอน ได้แก่ การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ (ร้อยละ 97.3)

การพัฒนาชุดการสอน (ร้อยละ 95.4) โดยมีเนื้อหาประกอบด้วย ความรู้เรื่องโรคพิษสุนัขบ้า เทคนิคการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน รูปแบบการเฝ้าระวัง การตอบสนองต่อเหตุการณ์ระบาดของโรคพิษสุนัขบ้า ผลการวิจัยระยะที่ 2 พบว่า หลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้น มีความเหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ส่วนผลการวิจัยระยะที่ 3 ประสิทธิภาพของหลักสูตรพบว่า ผู้เข้าร่วมมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ เจตคติต่อการป้องกัน และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ส่วนผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมต่อหลักสูตร พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความพึงพอใจต่อคู่มือหลักสูตรฯ และคู่มือการใช้ระบบสารสนเทศอยู่ในระดับมากที่สุดทุกประเด็น ส่วนค่าเฉลี่ยของคะแนนความพึงพอใจต่อระบบสารสนเทศ EDURA อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: หลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้น โรคพิษสุนัขบ้า โรงเรียนและชุมชน

Abstract

This mixed methods research was to develop the short training course under the project's name "Animal Free of Rabies: Human are Safe from the Diseases" for schools and communities. The research was divided into 3 phases as follows: Phase 1: the descriptive research was used to study the circumstances related to the model and learning management about rabies prevention at the educational institution level. The sample consisted of 1,008 teachers. Data were collected by questionnaire and analyzed by using percentage, mean, standard deviation and content analysis. Phase 2: the descriptive research was used to investigate the suitability of the developed short training course. The sample consisted of 20 qualified experts in rabies and educators. Data were collected by a semi-structured interview form, focus group discussion and the suitability of the course assessment. Data were analyzed by using means, standard deviation, and content analysis. Phase 3: the quasi-experimental

research was used to examine the effectiveness of the course on knowledge, attitudes, practical skills for rabies prevention and participant's satisfaction evaluation on the course. The sample consisted of 97 participants. The instruments of this study were the short training course with the course manual and the EDURA Information System manual. Data were collected by a knowledge test, an attitude test, a rabies behavior assessment form, and the course satisfaction questionnaire. Data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation and tested the difference of the Paired t-test.

The results of the first phase of research showed that in the past 3 years the sample group had never been trained on rabies prevention (98.8%), had never been trained on the development of educational materials for teaching or various innovations on rabies prevention (94.4%), no disease prevention activities in schools (64.2 %), only 4.9 % of schools had rabies prevention policies in schools, most schools did not have rabies prevention learning models (57.5 %) and no rabies learning materials (59.8%). Most schools do not have the Surveillance System for rabies prevention in schools (53.0%). There should be promotion and support such as posters, brochures, and facilitators for schools. The sample group agreed on the management of rabies knowledge learning management, especially the issues of the main symptoms/behavior when people transmitted by bites and scratches from an infected animal (99.5%), followed by the understanding of correct animal husbandry (99.3%), the media development technique included media publication preparation (97.3%), teaching kit development (95.4%) with content consisting of knowledge of rabies and techniques for developing teaching materials and the Surveillance Pattern Response to rabies epidemic events.

The results of the second phase of research revealed that the short-term training course was most suitable for learning management training at the highest level.

As for the third phase of research, the effectiveness of the course revealed that the participants had the posttest mean scores of knowledge about rabies, attitudes toward rabies prevention, and practices to prevent rabies higher than the pretest mean scores with a statistically significant difference at the 0.05 level. The satisfaction assessment of the participants on the course indicated that the average score of satisfaction with the short training course along with the course manual, and the EDURA Information Systems manual at the highest level in all issues. The mean score of satisfaction with the EDURA Information System at the high level.

Keywords: Short training course, Rabies, Schools and communities

บทนำ

โรคพิษสุนัขบ้า (Rabies) หรือโรคกลัวน้ำเป็นโรคติดต่อร้ายแรงชนิดหนึ่ง ซึ่งเกิดจากเชื้อไวรัสชื่อ เรบีส (Rabies) ทำให้เกิดโรคได้ในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทุกชนิด เช่น คน สุนัข แมว ลิง ชะนี กระรอก ค้างคาว เป็นต้น สัตว์นำโรคที่สำคัญที่สุดคือ สุนัข มนุษย์ติดเชื้อมาจากการถูกสัตว์ที่มีเชื้อพิษสุนัขบ้ากัด ข่วน หรือน้ำลายกระเด็นเข้าบาดแผล โรคนี้เมื่อเป็นแล้วจะทำให้มีอาการทางประสาท โดยเฉพาะระบบประสาทส่วนกลาง โดยผู้ป่วยจะมีอาการคลุ้มคลั่ง ดุร้าย กระวนกระวาย และหากเชื้อเข้าสู่ไขสันหลังแล้วมีการเพิ่มจำนวน จะทำให้สมองและไขสันหลังทำงานผิดปกติ ผู้ป่วยมีอาการอัมพาตและเสียชีวิตในที่สุด ในปัจจุบันยังไม่มียาอะไรที่จะรักษาโรคพิษสุนัขบ้าได้ถ้าเป็นแล้วเสียชีวิตทุกราย การรักษาจึงทำได้เพียงการดูแลประคับประคอง และรักษาตามอาการเท่าที่จะทำได้เท่านั้น (Bureau of General Communicable Diseases, Department of Disease Control, 2018) ผู้ป่วยที่ได้รับ

เชื้อพิษสุนัขบ้าในระยะแรกเริ่มอาจไม่แสดงอาการใด ๆ เนื่องจากเป็นระยะการฟักตัวของเชื้อที่มักใช้เวลาตั้งแต่ 1-3 เดือนขึ้นไป หรือบางรายอาจใช้เวลาอย่างรวดเร็วเพียงแค่ 1 สัปดาห์ ซึ่งเป็นระยะที่สำคัญมาก เพราะหากเลยช่วงนี้ไปจนเข้าช่วงแสดงอาการแล้วมักไม่สามารถรักษาได้ ก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิต ทรัพย์สิน และเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก องค์การอนามัยโลกรายงานการเสียชีวิตด้วยโรคพิษสุนัขบ้าในคนกว่า 150 ประเทศทั่วโลกและทุกทวีปทั่วโลก ประมาณปีละ 35,000-59,000 ราย ซึ่งส่วนใหญ่เกิดขึ้นในประเทศที่ด้อยพัฒนาและกำลังพัฒนา โดยพบในประเทศอินเดียสูงสุดประมาณปีละ 20,000 ราย ส่วนสถานการณ์ในประเทศไทยปี พ.ศ. 2561 จากข้อมูลเฝ้าระวังโรคปี 2561 พบผู้ป่วย 17 ราย จาก 13 จังหวัด คิดเป็นอัตราป่วย 0.03 ต่อแสนประชากร เสียชีวิต 17 ราย คิดเป็นอัตราตาย 0.03 ต่อแสนประชากร อัตราส่วน เพศชายต่อเพศหญิง 1 : 0.55 กลุ่มอายุที่พบมากที่สุด เรียงตามลำดับ คือ 55-64 ปี (29.41%) 35-44 ปี (23.53 %) และ 45-54 ปี (11.76 %) อาชีพส่วนใหญ่ รับจ้างร้อยละ 29.4 เกษตรกรร้อยละ 23.5 ค่าขายร้อยละ 17.6 ในปัจจุบันยังคงพบรายงานผู้ป่วยเสียชีวิตอย่างต่อเนื่อง องค์การอนามัยโลกและองค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ ได้เห็นความสำคัญต่อการดำเนินการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า จึงได้กำหนดเป้าหมายที่จะกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปภายในปี พ.ศ. 2563 (Bureau of Epidemiology, Department of Disease Control, Ministry of Public Health, 2018)

ตามที่องค์การอนามัยโลก (WHO, 2018) และองค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (OIE) ได้กำหนดเป้าหมายให้ทุกประเทศกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดภายในปี 2563 (ค.ศ.2020) และด้วยพระปณิธานของศาสตราจารย์ ดร. สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี ที่มีต่อพสกนิกรชาวไทยและสรรพชีวิต ทรงห่วงใยปัญหาโรคพิษสุนัขบ้าที่เป็นปัญหาสำคัญของชาติรวมถึงพระวิสัยทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพโลกหนึ่งเดียว โดยมีพระประสงค์ให้โรคพิษสุนัขบ้าหมดไปจากประเทศไทย ดังนั้นเพื่อสนองพระปณิธานและพระวิสัยทัศน์ดังกล่าว หลายหน่วยงานในประเทศไทยจึงร่วมมือในการดำเนินตามโครงการ “สัตว์

ปลอดโรค คนปลอดภัยจากโรคพิษสุนัขบ้า ตามพระปณิธาน ศาสตราจารย์ ดร. สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี” ขึ้น (Strategic Plan for the Project on Disease-Free Animals, Safe People from Rabies According to the wishes of Professor Dr. Her Royal Highness Princess Maha Chakir Sirindhorn Prince Chulabhorn Walailak Empress Year 2017–2020, 2016)

โดยสถานการณ์การพบโรคพิษสุนัขบ้าทั้งในคนและสัตว์ในประเทศไทย ยังคงมีรายงานอย่างต่อเนื่อง และถึงแม้แนวโน้มจะลดลง โดยจากข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2558 การเกิดโรคในคนตั้งแต่ปี 2552-2558 พบผู้ป่วยจำนวน 24, 15, 5, 6, 7 และ 5 ราย ตามลำดับ ส่วนการเกิดโรคในสัตว์ตั้งแต่ปี 2552-2558 มีการตรวจพบโรคพิษสุนัขบ้า จำนวน 341, 215, 218, 191, 102, 250 และ 330 ตัวอย่างตามลำดับ นอกจากนี้ข้อมูลยังแสดงให้เห็นว่า สัตว์พาหะนำโรคที่เป็นสาเหตุของการเกิดที่สำคัญอันดับหนึ่งคือสุนัข รองลงมาคือ โค และแมวที่ไม่ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรค ซึ่งการฉีดวัคซีนดังกล่าวหลายพื้นที่ยังดำเนินการได้ไม่ถึง 80 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนสัตว์เลี้ยงทั้งหมด จึงนับว่าในประเทศไทยโรคนี้ยังเป็นปัญหาอยู่ โดยเฉพาะสัตว์นำโรคที่สำคัญคือ สุนัข เนื่องจากอัตราการฉีดวัคซีนป้องกันในสุนัขบางพื้นที่ครอบคลุมไม่ถึงร้อยละ 80 ของประชากรสุนัขในพื้นที่ ซึ่งคาดว่าทั่วประเทศมีประชากรสุนัขประมาณ 7 ล้านตัวและในแต่ละปีคนไทยถูกสุนัขกัดไม่ต่ำกว่า 1 ล้านคน ซึ่งในจำนวนผู้ที่ถูกกัดประมาณร้อยละ 50 เท่านั้นที่มารับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า (Database System Thairabies.net, 2015) รวมทั้งสาเหตุจากการปล่อยทิ้งสุนัขในที่สาธารณะ ทำให้มีจำนวนสุนัขจรจัดเพิ่มขึ้นอีกด้วย และประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ดังนั้นจึงควรมีมาตรการในการดำเนินการฉีดวัคซีนให้ครอบคลุมจำนวนประชากรสัตว์ และควบคุมจำนวนประชากรสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรคพิษสุนัขบ้า และมาตรการที่ควรต้องดำเนินการควบคู่ไปก็คือ การประชาสัมพันธ์ความรู้ให้กับประชาชนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการดำเนินการสร้างความร่วมมือในรูปแบบของการ

ทำงานเชิงบูรณาการจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในอันที่จะช่วยกันกำจัดโรคนี้ให้หมดไปจากประเทศไทย

จากที่สถิติของ Department of Disease Control Ministry of Public Health (2017) พบข้อมูลว่า ผู้ป่วยโรคพิษสุนัขบ้ามักเกิดขึ้นกับกลุ่มเด็กมากกว่าคนในวัยอื่น ดังนั้นคณะผู้วิจัยซึ่งเป็นบุคลากรของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย-เกษตรศาสตร์ จึงสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้น สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้าสู่โรงเรียนและชุมชน เพื่อช่วยเร่งดำเนินการควบคู่ไปกับมาตรการการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในสถานศึกษาและชุมชน ซึ่งบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ยังกล่าวก็คือ ครูในสถานศึกษานั้น ๆ ซึ่งต้องมีศักยภาพและมีคุณลักษณะในการเป็นแกนนำในการให้ความรู้ความเข้าใจและแนวปฏิบัติที่ถูกต้องดังกล่าวให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน รวมทั้งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพราะเป็นบุคลากรที่สามารถเผยแพร่ข้อมูลที่สำคัญที่เกี่ยวข้องและขยายผลให้กับคนในชุมชนได้ต่อไป ดังนั้น การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ หลักปฏิบัติ การเสริมสร้างความตระหนักและความสามารถในการป้องกันตนเองจากโรคพิษสุนัขบ้าให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาและชุมชน จึงถือเป็นมาตรการหนึ่งที่จะสามารถช่วยควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าได้อีกทางหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์เกี่ยวกับรูปแบบและการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในระดับสถานศึกษา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบและเทคนิคการอบรมและศึกษาความเหมาะสมสำหรับหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้าสู่โรงเรียนและชุมชน
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้น สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้า สู่โรงเรียนและชุมชน ต่อความรู้ เจตคติ และทักษะการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ของผู้เข้ารับการอบรม

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมต่อหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้น สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้าสู่โรงเรียนและชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) แบ่งการดำเนินงานเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาสถานการณ์เกี่ยวกับรูปแบบและการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในระดับสถานศึกษา เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู จำนวน 1,008 คน สุ่มตัวอย่างอย่างง่ายจากครูระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ทั่วประเทศครอบคลุมทั้ง 268 เขตพื้นที่การศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบบตรวจรายการและคำถามปลายเปิดแบบตอบสั้น ประกอบด้วย 6 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการศึกษาและประสบการณ์การเข้ารับการอบรม 3) ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในโรงเรียน 4) ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในโรงเรียน 5) ข้อคิดเห็นในการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าในโรงเรียน และ 6) ข้อมูลในการพัฒนาการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการครู/นักเรียนแกนนำตามโครงการ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบและเทคนิคการอบรมและศึกษาความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้าสู่โรงเรียนและชุมชน เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 คือ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทางด้านโรคพิษสุนัขบ้า จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 2 คือ นักวิชาการทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร จำนวน 5 คน และกลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มผู้ที่มีประสบการณ์การฝึกอบรมทางด้านโรคพิษสุนัขบ้า จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง รวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร

๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการจัดกิจกรรมสนทนากลุ่มโดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้ 1) ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาวิจัยระยะที่ 1 ให้กลุ่มตัวอย่างรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ของรูปแบบ และการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในระดับสถานศึกษา 2) กลุ่มตัวอย่างร่วมกันพิจารณาและระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรฯ เพื่อยกร่างหลักสูตร 3) ส่งหลักสูตรที่ยกร่างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ทำการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 เพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้น สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้า สู่โรงเรียนและชุมชน เป็นการศึกษาวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) แบบหนึ่งกลุ่มทดลอง วัดก่อนหลัง (Pretest-Posttest One Group Design) กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 1) ครู และบุคลากรทางการศึกษา 2) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และ 3) แกนนำชุมชน รวมทั้งสิ้นจำนวน 97 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) หลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้าสู่โรงเรียนและชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย ชุดที่ 1 แบบประเมินประสิทธิผลหลักสูตรได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป สอบถามข้อมูลด้านปัจจัยทางชีวสังคม ลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ ส่วนที่ 2 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ส่วนที่ 3 แบบวัดเจตคติต่อการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วยไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 10 ข้อ ส่วนที่ 4 แบบวัดทักษะการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า เป็นแบบเรียงลำดับ จำนวน 1 ข้อ เรียงลำดับการปฏิบัติตนถูกต้องได้ 1 คะแนน เรียงลำดับการปฏิบัติตนไม่ถูกต้องได้ 0 คะแนน ชุดที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตร ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป สอบถามข้อมูลด้านปัจจัยทางชีวสังคม ลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ ส่วนที่ 2 – 4 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตร เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

การดำเนินการทดลอง ดำเนินตามขั้นตอนการ
อบรมในหลักสูตร ประกอบด้วย

1) กิจกรรมชี้แจงวัตถุประสงค์การอบรม ให้กับ
กลุ่มเป้าหมาย

2) กิจกรรมประเมินก่อนเรียน โดยใช้
แบบทดสอบความรู้ แบบวัดเจตคติต่อการป้องกันโรคพิษ
สุนัขบ้า แบบวัดทักษะการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคพิษ
สุนัขบ้า

3) กิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ฐาน ได้แก่

3.1) กิจกรรมความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า
โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ด้วยเกมเป็นฐานเรียนรู้
(Game-based Learning) ด้วยเกม jeopardy

3.2) กิจกรรมฝึกทักษะการปฏิบัติตนที่ถูกต้องใน
การป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า จัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสาธิต
ด้วยหุ่นจำลอง และบทบาทสมมติ

3.3) กิจกรรมการการเฝ้าระวัง ป้องกันโรคพิษ
สุนัขบ้าในโรงเรียนและชุมชน โดยใช้ระบบสารสนเทศ
EDURA จัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสาธิต และฝึกปฏิบัติการ

4) กิจกรรมประเมินหลังเรียน โดยใช้
แบบทดสอบความรู้ แบบวัดเจตคติต่อการป้องกันโรคพิษ
สุนัขบ้า แบบวัดทักษะการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคพิษ
สุนัขบ้า และแบบประเมินความพึงพอใจ

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่
ความถี่ ร้อยละ สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ค่าเฉลี่ย และ
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับวิเคราะห์ความรู้ เจตคติ
และการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า และสถิติ
ทดสอบผลต่างของค่าเฉลี่ยแบบจับคู่ (Paired t-test) เพื่อ
วิเคราะห์ประสิทธิผลของผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรการ
ฝึกอบรม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ผลการวิจัยระยะที่ 1

1) ข้อมูลทั่วไป กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศ
หญิง ร้อยละ 68.6 มีอายุมากกว่า 50 ปี ส่วนมากมี
การศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 68.4 มีอายุงานเฉลี่ย

17.6 ปี ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอน
ในระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 42.2 และสถานศึกษาอยู่ใน
เขตพื้นที่ของสำนักงานศึกษาธิการภาค 14 นครราชสีมา
ร้อยละ 16.4 รองลงมาคือ ภาค 3 ฉะเชิงเทรา ร้อยละ 12.2

2) การศึกษาและประสบการณ์การเข้ารับการ
อบรม กลุ่มตัวอย่างจบการศึกษาศาสนาศึกษาศาสตร์ (สุข
ศึกษา) ร้อยละ 39.2 รองลงมาคือ พลศึกษา ร้อยละ 15.5
ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมาไม่เคยผ่านการอบรมที่เกี่ยวกับการ
ป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าหรือบริบทอื่นที่เกี่ยวข้อง ร้อยละ
98.8 และไม่เคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการ
เรียนการสอนหรือนวัตกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการป้องกันโรค
พิษสุนัขบ้า ร้อยละ 94.4 ส่วนใหญ่ที่ผ่านการอบรมจะเป็น
หลักสูตรเกี่ยวกับการสร้าง Application อย่างง่าย

3) การจัดกิจกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า
ในโรงเรียน ส่วนใหญ่ไม่มีกิจกรรมการป้องกันโรคใน
โรงเรียนถึงร้อยละ 64.2 ในกรณีที่มีกิจกรรมภายใน
โรงเรียนส่วนใหญ่จัดกิจกรรมโดยสอดแทรกในกิจกรรมการ
เรียนการสอนสุขศึกษา ร้อยละ 20.5 และพบว่ามีการ
กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันโรคในโรงเรียน เพียง
ร้อยละ 4.9 และไม่มีกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้
เกี่ยวกับการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ร้อยละ 57.5

4) การดำเนินการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าใน
โรงเรียน ส่วนใหญ่ไม่มีสื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีอยู่ใน
โรงเรียนเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า ร้อยละ 59.8 ในกรณีที่มี
สื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าส่วนใหญ่เป็น ประเภท
โปสเตอร์ รองลงมาคือ วีดิทัศน์ ร้อยละ 11.5 และมีวัสดุ
อุปกรณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน ร้อยละ 52.5
ส่วนใหญ่จะเป็นประเภท คอมพิวเตอร์ ร้อยละ 37.8
รองลงมาคือ เสียงตามสาย โดยส่วนใหญ่โรงเรียนไม่มีระบบ
การเฝ้าระวังเกี่ยวกับการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในโรงเรียน
ร้อยละ 53.0 สำหรับระบบเฝ้าระวังที่ดำเนินการส่วนใหญ่
เป็นการสำรวจสุนัขในโรงเรียน ร้อยละ 24.6 ทั้งนี้สิ่งที่
โรงเรียนต้องการให้ทางโครงการฯ ช่วยส่งเสริมและ
สนับสนุน คือ สื่อประชาสัมพันธ์ เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ
ร้อยละ 85.4 รองลงมา คือ วิทยากรให้ความรู้ ร้อยละ 57.7

5) ข้อคิดเห็นในการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับโรค
พิษสุนัขบ้าในโรงเรียน ส่วนใหญ่เห็นด้วยเกี่ยวกับการ
จัดการเรียนรู้เกี่ยวกับความรู้เรื่องโรคพิษสุนัขบ้า ประเด็น

อาการสำคัญ/การปฏิบัติตัวเมื่อถูกกัด ช่วน ร้อยละ 99.5
รองลงมาคือ ความเข้าใจในการเลี้ยงสัตว์ที่ถูกกัด ร้อยละ
99.3 ส่วนใหญ่เห็นด้วยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เทคนิค
การพัฒนาสื่อการสอน ประเด็นการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ ร้อย
ละ 97.3 รองลงมาการพัฒนาชุดการสอน ร้อยละ 95.4

6) ข้อมูลการพัฒนาการจัดอบรมเชิง ปฏิบัติการครู/นักเรียนแกนนำตามโครงการ เสนอให้จัด อบรมประเด็นดังนี้

6.1) ความรู้เรื่องโรคพิษสุนัขบ้า ได้แก่ การทำให้
โรงเรียนปลอดสุนัข จัดสำนึกในการเลี้ยงสุนัขและการปล่อย
สุนัขในสถานศึกษา ความผิดของเจ้าของสุนัขที่กัด วัคซีนโรค
พิษสุนัขบ้า มาตรการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า การป้องกัน/
หลีกเลี่ยงสัตว์อันตรายต่าง ๆ โทษของโรคพิษสุนัขบ้า

6.2) เทคนิคการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน
ได้แก่ การพัฒนาโปสเตอร์ ป้ายไว้นิล ทำแอปพลิเคชันหรือ
สื่อออนไลน์ เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network)

6.3) รูปแบบการเฝ้าระวัง ได้แก่ การไม่อนุญาต
ให้สัตว์เลี้ยงเข้าโรงเรียน การแจ้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง มีกฎ
ข้อห้าม ขอลงโทษ เพื่อลงโทษผู้ปล่อยสุนัขที่โรงเรียนและ
วัด การฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ให้สุนัขที่มีใน
โรงเรียนและชุมชน การประสานงานเทศบาลและกฎหมาย
การปล่อยสัตว์

6.4) การตอบสนองต่อเหตุการณ์ระบาดของโรค
พิษสุนัขบ้า ได้แก่ จัดให้มีรักษาในหน่วยโรงพยาบาลสัตว์
วิธีป้องกันให้ห่างจากโรคพิษสุนัขบ้ากับนักเรียน

7) ช่วงวันและเวลาสำหรับการจัดอบรม ส่วน
ใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นวันและเวลาราชการเหมาะสม
ร้อยละ 69.4 สำหรับสถานที่ที่เหมาะสม คือ ภายในเขต
พื้นที่การศึกษาของโรงเรียนที่สังกัด ร้อยละ 82.4 และ
ระยะเวลาที่เหมาะสมในการจัดอบรม คือ ระยะเวลา 1 วัน

8) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

- ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ควรให้การ
สนับสนุนและให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง
- ควรมีโครงการติดตามต่อเนื่องตามหมู่บ้าน
และแหล่งชุมชน
- ควรให้หมอบจากปศุสัตว์ ลงมาฉีดวัคซีนตาม
บ้าน และโรงเรียน

- ควรให้วิทยากรออกให้ความรู้เกี่ยวกับโรค
พิษสุนัขบ้ากับนักเรียนหรือจัดอบรมให้นักเรียนและครูใน
โรงเรียน

- ควรให้เจ้าหน้าที่ออกมาสำรวจและนำสุนัข
จรจัดออกไปจากโรงเรียน เพราะสุนัขที่อยู่ตามโรงเรียน
ไม่ได้รับการฉีดวัคซีน

- ควรมีการศึกษาดูงานแหล่งเลี้ยงสุนัขจรจัด

ผลการวิจัยระยะที่ 2

หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีโครงสร้างหลัก 6
องค์ประกอบ ดังนี้ หลักการ จุดมุ่งหมาย กลุ่มเป้าหมาย
หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาการวัดและประเมินผล

ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรการ
ฝึกอบรมระยะสั้น สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษ
สุนัขบ้าสู่โรงเรียนและชุมชน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน
พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกประเด็น ได้แก่ หลักสูตร
การฝึกอบรมระยะสั้นฯ สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง
เป็นประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการอบรม หัวข้อเรื่อง
การฝึกอบรมมีความครบถ้วน และครอบคลุมหลักสูตร
($\bar{X} = 4.0$, S.D. = 0.0) หัวข้อเรื่องเรียงได้อย่างเหมาะสม
วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมครอบคลุม หัวข้อเรื่องมีความ
ชัดเจน อ่านเข้าใจง่าย เนื้อหาของหลักสูตรการฝึกอบรม
ระยะสั้นฯ ครบถ้วนและครอบคลุมวัตถุประสงค์เชิง
พฤติกรรม สื่อที่ใช้ในหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้นฯ
ประเภทต่างๆ เหมาะสมมีความทันสมัย และครอบคลุม
เนื้อหา ($\bar{X} = 3.8$, S.D. = 0.4) และเนื้อหาในใบเนื้อหา
ใบงาน ใบกิจกรรม อ่านเข้าใจง่าย และรูปแบบของกิจกรรม
มีความน่าสนใจ ($\bar{X} = 3.6$, S.D. = 0.1)

ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ต่อ
ความเหมาะสมของหลักสูตรเพิ่มเติม 2 ประเด็น ดังนี้

1) ด้านเนื้อหาหลักสูตร มีจุดแข็ง ได้แก่ เป็น
หลักสูตรที่เข้าใจง่าย สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง หัวข้อ
การอบรมฯ มีความครบถ้วน ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหา
กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย การใช้เกมเป็นสื่อใน
การจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และ
เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน ระบบสารสนเทศ
EDURA ที่พัฒนาขึ้นมีความทันสมัย เข้าใจง่าย เนื้อหาต่าง ๆ
ครอบคลุมประเด็นสำคัญเนื้อหา วัตถุประสงค์ที่ชัดเจน
สอดคล้องและน่าสนใจ

จุดที่ควรพัฒนา คือ วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม และเนื้อหาและสาระสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 ควรเพิ่มเติมประเด็นการสื่อสารความเสี่ยง ปรับเนื้อหาของหน่วยการเรียนรู้ และเนื้อหาของแผนการสอนให้ถูกต้อง ควรมีคู่มือการใช้หลักสูตร เพื่ออธิบายถึงการใช้หลักสูตร และปรับนิยามศัพท์ให้มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาในคู่มือ

2) **ด้านคู่มือหลักสูตร** จุดแข็งคือ รูปเล่มน่าสนใจ สีสันสวยงาม เหมาะสมกับทุกวัย เนื้อหาในคู่มืออ่านง่าย น่าสนใจ มีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีการจัดเรียงลำดับหัวข้อเรื่องได้อย่างเหมาะสม แต่จุดที่ควรพัฒนา คือ ตรวจสอบคำผิด และรูปแบบของตัวอักษรให้ถูกต้อง ปรับขนาดของตัวอักษรให้มีความเหมาะสมไม่เล็กจนเกินไป บางส่วนของเนื้อหาใช้ภาษาพูด ปรับรายละเอียดให้เป็นภาษาเขียน และปรับเรียงเนื้อหาในคู่มือให้ถูกต้อง

ผลการวิจัยระยะที่ 3

ผลการประเมินการทดลองใช้หลักสูตร “สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้า เจตคติต่อการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า และทักษะการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ได้ผลการศึกษาดังนี้

1) **ข้อมูลทั่วไป** กลุ่มเป้าหมาย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 68.6 มีอายุเฉลี่ย 47.9 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 46.6 ส่วนมาก ปฏิบัติหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 57 และครูและบุคลากรทางการศึกษา ร้อยละ 43

2) **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า** กลุ่มเป้าหมายมีความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) โดยก่อนการทดลองใช้หลักสูตร กลุ่มเป้าหมายมีความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า คะแนนเฉลี่ย 12.0 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.5 คะแนน ส่วนหลังการทดลองใช้หลักสูตรฯ กลุ่มเป้าหมายมีความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า คะแนนเฉลี่ย 13.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.6 คะแนน อย่างไรก็ตามทั้งก่อนและหลังการทดลองกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ในระดับปานกลาง

3) **เจตคติต่อการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า** กลุ่มเป้าหมายมีเจตคติต่อการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) โดยก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฯ กลุ่มเป้าหมายมีคะแนนเจตคติ 37.32 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8.36 คะแนน ส่วนหลังการทดลองใช้หลักสูตรฯ 40.32 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.38 คะแนน อย่างไรก็ตามทั้งก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตร กลุ่มเป้าหมายมีเจตคติต่อการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในระดับสูง

4) **ทักษะการปฏิบัติตนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า** กลุ่มเป้าหมายมีทักษะการปฏิบัติตนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) โดยก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฯ กลุ่มเป้าหมายมีการปฏิบัติตนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเพียงร้อยละ 16.5 แต่หลังการทดลองใช้หลักสูตรฯ กลุ่มเป้าหมายมีการปฏิบัติตนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 79.4

5) **ความพึงพอใจต่อหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้น สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้า สุโรงเรียนและชุมชน** กลุ่มเป้าหมายประเมินความพึงพอใจส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 74.0 มีอายุเฉลี่ย 36.9 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 71.7 และมีอาชีพ/ปฏิบัติหน้าที่ ครู ร้อยละ 52.0 กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อคู่มือหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้า สุโรงเรียนและชุมชน ในระดับมากที่สุดทุกประเด็น โดยประเด็นที่พึงพอใจสูงสุดคือ เนื้อหาครบถ้วนตรงตามความต้องการ ($\bar{X} = 4.7$, S.D. = 0.5) มีความพึงพอใจต่อคู่มือการใช้ระบบสารสนเทศ สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้า สุโรงเรียนและชุมชน ในระดับมาก โดยประเด็นที่พึงพอใจมากที่สุด คือ คู่มือจัดพิมพ์ด้วยข้อความและภาพประกอบน่าสนใจ และขนาดของข้อความมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.5$, S.D. = 0.5) และมีความพึงพอใจต่อระบบสารสนเทศ EDURA ในระดับมาก แต่ประเด็นที่พึงพอใจมากที่สุด คือ เมนูต่างๆ ในแอปพลิเคชันใช้งานได้ง่าย ($\bar{X} = 4.5$, S.D. = 0.7)

การอภิปรายผลการวิจัย

หลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้น สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้าสู่โรงเรียนและชุมชน ในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่การศึกษาศาสนาการณของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบ และการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในระดับสถานศึกษา ตั้งแต่ข้อมูลส่วนตัวและประสบการณ์ การเข้ารับการอบรม การจัดกิจกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในโรงเรียน การดำเนินการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในโรงเรียน รวมถึงข้อคิดเห็นในการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าในโรงเรียน และข้อมูลในการพัฒนาการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการครู/นักเรียนแกนนำตามโครงการ เพื่อพัฒนาเป็นหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้น สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้าสู่โรงเรียนและชุมชน และทำการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้น สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้าสู่โรงเรียนและชุมชน โดยผู้เชี่ยวชาญทั้งบุคลากรทางการศึกษาและบุคลากรทางสาธารณสุข จากนั้นได้นำหลักสูตรไปทดลองใช้ในการอบรมกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งการอภิปรายผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้น สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้าสู่โรงเรียนและชุมชน ซึ่งได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ใช้รูปแบบเกมเป็นฐาน (Game base) มาใช้ในกระบวนการอบรม มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นผลมาจากกระบวนการจัดทำและพัฒนาอย่างเป็นระบบ ทั้งส่วนของโครงร่างหลักสูตร สื่อ แผนการจัดฝึกอบรม และเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล นอกจากนี้ยังมีจุดเด่น มีกิจกรรมการเรียนรู้ใช้รูปแบบเกมเป็นฐาน (Game base) รวมถึงการพัฒนากระบวนการระบบสารสนเทศ สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้า สู่โรงเรียนและชุมชน (EDURA) รวมทั้งวิธีการฝึกอบรมไม่มุ่งเน้นหลักการและทฤษฎีเท่านั้น แต่ให้ความสำคัญกับการประยุกต์และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันทั้งในส่วนของการปฏิบัติตนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า และระบบสารสนเทศ EDURA สำหรับการเฝ้าระวังในพื้นที่ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่พบว่าต้องมีการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและความต้องการ

ในการกำหนดหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ การวิเคราะห์งาน การกำหนดหัวข้อ การกำหนดหลักการ/ทฤษฎีการเรียนรู้ การกำหนดวิธีการฝึกอบรม ระยะเวลา และวิธีการติดตามผล สอดคล้องกับ Kijyanyong, (2011) ที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักการฝึกอบรมให้ประสบความสำเร็จนั้น ควรพิจารณาถึงความต้องการในการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงความรู้ความคิด เจตคติ ทักษะในการปฏิบัติตน โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ และการฝึกปฏิบัติ ซึ่งต้องมีการประเมินผลและการติดตามเพื่อการปรับปรุงองค์ประกอบของการฝึกอบรมให้ชัดเจน ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้น สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้าสู่โรงเรียนและชุมชน ได้ดำเนินการตามกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ จึงทำให้หลักสูตรมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และยังส่งผลถึงความพึงพอใจต่อคู่มือหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้า สู่โรงเรียนและชุมชน ระดับมากที่สุดทุกประเด็น ในส่วนของคู่มือการใช้ระบบสารสนเทศ สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้า สู่โรงเรียนและชุมชน มีความพึงพอใจระดับมากที่สุดทุกประเด็น และในส่วนของระบบสารสนเทศ EDURA สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้า สู่โรงเรียนและชุมชน มีระดับความพึงพอใจส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก

หลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้น สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้าสู่โรงเรียนและชุมชน ส่งผลต่อความรู้ เจตคติ ทักษะการปฏิบัติตนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ของผู้เข้ารับการอบรมแตกต่างจากก่อนเข้ารับการอบรม โดยความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าของผู้เข้ารับการอบรมภายหลังเข้ารับการอบรมตามหลักสูตรมีความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในระดับปานกลาง ด้านเจตคติต่อการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า พบว่าผู้เข้ารับการอบรมมีเจตคติต่อการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในระดับสูง และทักษะการปฏิบัติตนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า พบว่าผู้เข้ารับการอบรมมีการปฏิบัติป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าที่ถูกต้องแตกต่างจากก่อนเข้ารับการอบรมโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับ Sangthong, (2015) ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารระดับต้นในสถานศึกษาสังกัดมูลนิธิคณะเซาเลเซียนแห่งประเทศไทย โดยมีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัย

สร้างขึ้นประกอบด้วย ปัญหาและความจำเป็นของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร กิจกรรมการฝึกอบรม สื่ออุปกรณ์ฝึกอบรม การวัดประเมินผล และการประเมินหน่วยการเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและมากที่สุดและมีความสอดคล้องกันทุกองค์ประกอบ ซึ่งมีผลทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ ทักษะภาวะผู้นำ และมีเจตคติทางบวกต่อการฝึกอบรม รวมถึง Saengngern (2007) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้นำสำหรับสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนนทบุรี โดยมีการดำเนินการวิจัยและพัฒนาเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานหลักสูตรฝึกอบรมและบริบทภาวะความเป็นผู้นำ ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 3 การนำหลักสูตรไปปฏิบัติจริง ขั้นตอนที่ 4 การประเมินติดตามผลหลักสูตรเป็นการติดตามหลังจากผ่านการฝึกอบรม และสอดคล้องกับ Sanghiran (2010) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน เพื่อให้มีคุณลักษณะสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยมีการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอนคือ ตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ดำเนินการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรเพื่อหาประสิทธิภาพ ตอนที่ 4 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฝึกอบรม เป็นการประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรม การประเมินผลการทดลองปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยจากแบบทดสอบการเรียนรู้ ความสามารถ ทักษะและเจตคติในการพัฒนาของผู้เข้ารับการอบรม หลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าหลักสูตรฝึกอบรมครูโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนเพื่อให้มีคุณลักษณะสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ สามารถใช้งานได้จริง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ/นโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ควรบูรณางานร่วมกันในการพัฒนาต่อยอดหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้น สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้า สู่โรงเรียนและชุมชน ให้สามารถนำไปใช้ในการดำเนินงานป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในโรงเรียนและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการติดตามผู้เข้ารับการอบรม ภายหลังเข้ารับการอบรม เพื่อศึกษาประสิทธิผลจากการอบรมไปใช้ในการปฏิบัติในโรงเรียนและชุมชนในการดำเนินงานเฝ้าระวัง และป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในโรงเรียนและชุมชน
2. ควรมีการขยายผลไปยังพื้นที่อื่นๆ เพื่อศึกษาความเหมาะสมของหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้น สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้า สู่โรงเรียนและชุมชน

References

- Bureau of Epidemiology, Department of Disease Control, Ministry of Public Health. (2018). *Disease Report in Surveillance System 506*. Retrieved from http://www.boe.moph.go.th/boedb/surdata/506wk/y58/d42_3158.pdf. [in Thai]
- Bureau of General Communicable Diseases, Department of Disease Control. (2018). *Guidelines for the Prevention and Control of Rabies*. Bangkok: Graphic and Design Publishing House. [in Thai]
- Database System Thairabies.net. (2015). *Thairabies.net 2013 – 2015 years*. Retrieved from <http://www.thairabies.net>. [in Thai]
- Department of Disease Control Ministry of Public Health. (2017). *Guidelines for the prevention and control of rabies*. Bangkok: Graphic and Design Publishers. [in Thai]

- Kijyanyong, S. (2011). *Training course completion*. Bangkok: Expernet. [in Thai]
- Saengngern, S. (2007). *Development of training courses to enhance leadership for members of the Sub-district administrative organization, Nonthaburi Province*. Ph.D. Thesis, Department of Education for Local Development, Rajabhat Rajanagarindra University. [in Thai]
- Sanghiran, S. (2010). *Development of Teacher Training Courses in Private Vocational Schools*. Doctoral of Education, Department of Educational Administration Graduate School, Srinakharinwirot University. [in Thai]
- Sangthong, S. (2015). Development of Leadership Training Courses for Junior Executives in Educational Institutions under the Salesian Faculty Foundation of Thailand. *Thai Interdisciplinary Research Journal*. 10(2): September – October 2015.
- Strategic Plan for the Project on Disease-Free Animals, Safe People from Rabies According to the wishes of Professor Dr. Her Royal Highness Princess Maha Chakir Sirindhorn Prince Chulabhorn Walailak Empress Year 2017 – 2020. (2016). Bangkok. [in Thai]
- World Health Organization: WHO. (2018). *Rabies*. Retrieved from <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs099/en/>.